

Sprogportrætter kan fortælle, hvad elever ved og tænker om sprog

Fremmedsprogsundervisningens mål er naturligvis at lære elever at kommunikere på målsproget og udvikle sproglig bevidsthed. Fremmedsproglærere er nødvendigvis optagede af midler til at nå disse mål.

Men der er jo mange veje til Rom.

Jeg har længe været optaget af et citat fra Claire Kramersch:

"Second language acquisition research seems to have given more attention to the processes of acquisition than to the flesh-and-blood individuals who are doing the learning"¹

Her kommer derfor en idé til, hvordan sproglæreren kan få adgang til elevernes perspektiv på sprog. Metoden er efterhånden velkendt for mange sprogforskere verden over, men jeg er optaget af, hvordan den kan bruges didaktisk i en sprogundervisning.

Det startede med et lille eksperiment

Min egen afprøvning af metoden fandt sted sidste år i to 8. klasser i Århus, hvor en fransklærer og en tysklærer var med på at lade mig og en kollega fra læreruddannelsen afprøve metoden med deres elever nogle få måneder inde i 8. klasseforløbet. Det var elevernes andet år med tysk hhv. fransk. Vi havde valgt en skole med relativ stor mangfoldighed og stor social spredning i håb om, at mangfoldigheden ville kunne ses i sprogportræterne.

Vi ville umiddelbart gerne vide noget om, hvilke sprog elever bruger udenfor undervisningen. For hvor meget ved vi egentlig om vores elevers erfaringer med sprog, når vi møder dem i undervisningen?

Vi var optagede af, hvordan man kunne synliggøre elevernes sproglige

Af **Nina Hauge Jensen**,
cand. mag.,
lektor v. læreruddannelsen
i Århus

færdigheder på andre måder end blot gennem skriftlige arbejder, mundtlige præstationer og andre nødvendige måder at dokumentere på, hvad man kan i tysk og fransk. Især netop nu, fordi vores møde med eleverne allerede i 5. klasse formentlig kalder på ændringer af sprogdidaktikken.

Fx havde vi hypoteser om, at der kan gemme sig både kendskab til og motivation for sprog hos mange elever, der ikke altid harmonerer med lærebøgernes valg af temaer eller med den ofte systematiske og normative tilgang til grammatikken eller ordforråd. Vi havde også hypoteser om, at elever med flersproget baggrund næppe altid anerkendes og ej heller altid opleves af hverken lærere eller elever som en resurse i sprogundervisning.

Sprogportrætter tillader at anskue sprog som noget andet og mere end elementer i et sprogsystem, og bryder med forestillinger om sproglige normer, dvs. rigtig og forkert sprog og endelig kobler de sprog med elevernes livsverden².

Udenlandske forskere som Brigitta Busch, Isabella Galling og Leea Lundell (se litteraturlisten), som alle er optagede af børn og unges narrative tilgange til sprog på baggrund af bl.a. sprogportrætter, var vores inspiration.

Hvad er et sprogportræt?

Et sprogportræt starter med en blank

¹"The Multilingual Subject" (Claire Kramersch), 2006

²Busch, B. 2006. Language biographies – approaches to multilingualism in education and linguistic research. In Busch, B., A. Jardine and A. Tjoutuku, Language biographies for multilingual learning. Cape Town, South Africa: PRAESA.

Sprogbøgers interaktive programmer til fransk på nettet

Sprogprogrammerne
indeholder bøjnings-,
indsætnings- og
oversættelsesøvelser.

Eleven kan selv
evaluere og se rigtige
løsninger i procent.

FORLAGET SPROGBØGER interaktive
sprogprogrammer **FRANSK PÅ NETTET** FORLAGET SPROGBØGER!
www.sprogboeger.dk

Klasselicens (max 30 elever):
Kr. 900,- pr. program for et år.

Fornyelse: Kr. 300,- pr. år.

Enkeltbrugerlicens:

Kr. 100,- pr. år.

Fornyelse: Kr. 50,- pr. år.

TESTprogram
er på hjemmesiden til
gratis orientering
og på: www.sprogene.dk

Se vores
hjemmeside:

www.sprogboeger.dk
og www.sprogene.dk

**FORLAGET
SPROGBØGER**

Kalundborgvej 123 · 4300 Holbæk

Tlf. 5943 5132 · Fax 5943 5026

E-mail: info@sprogboeger.dk

www.sprogboeger.dk

skabelon formet som et menneske. Den beder man elever om at udfylde individuelt. Inden vi gav dem skabelonen, stillede vi dem spørgsmål, som de kunne bruge som udgangspunkt: Hvilke sprog kender du? Hvilke sprog eller hvilken slags sprog bruger du, når du er sammen med forskellige mennesker i din dagligdag (familie, venner, lærere, træner, naboer o.a.) og er i forskellige situationer (i skolen, fritiden, på rejser mv.)? Hvilke sprog kan du godt li'? Hvilke sprog kan du ikke li'? Hvorfor? Vi bad eleverne bruge de farveblyanter, vi havde medbragt, så de kunne visualisere, hvor meget sprogene fyldte, eller fx hvilke sprog der repræsenterede hvilke farver.

Vi valgte med vilje, at der skulle være stor frihed.

Man kunne løse opgaven på mange måder, og man kunne svare på de spørgsmål, man ville svare på. Min kollega og jeg viste dem, hvordan vi hver især havde lavet vores personlige sprogportræt. Herunder er mit gengivet. Jeg forklarede eleverne, at de kunne se, at jeg med farver havde inddelt figuren i felter, der svarede til forskellige sprog, og at fx fransk fyldte meget, udover dansk, fordi fransk, som jeg havde tilføjet i håndskrift, var et sprog, der stod mit hjerte nær.

Nina Hauge Jensens eget sprogportræt.

Hvad så vi så i vores to 8. klassers sprogportrætter?

Eleverne kastede sig ud i eksperimentet. Nogle tøvende, andre med stor entusiasme. Min kollega og jeg gik rundt og kiggede og stillede spørgsmål til det, vi så. Fx "Hvordan kan det være, du har malet den der fod lilla og skrevet japansk?" På den

Den lærer, der anvender sprogportrætter som en metode i sin undervisning, får foræret stof til samtaler om sprog og viden om, hvad der motiverer og begejstrer hendes elever.

måde fik vi eleverne til at skrive lidt på sprogportræterne om deres valg. Japansk viste sig for nogle af pigerne at handle om en fascination af japanske tegnefilm, som havde lært dem nogle japanske glosser.

Det slog os, hvor mange af de sprog, som var repræsenteret i klassen, der faktisk afspejlede færdigheder, som ingen af lærerne vidste, at eleverne havde. Nogle kunne forklare detaljeret, at der var forskel på deres sprogvvalg alt efter, hvem i familien de talte med, eller at de blandede elementer fra flere sprog, fordi kammerater kendte flere sprog.

Jeg er ikke i tvivl om, at lærere er opmærksomme på elevernes interesser, når det gælder valg af undervisningens indhold, men jeg er mere usikker på, om det samme gælder, når det handler om at have blik for de mange erfaringer med sprog, som eleverne har, og gøre brug af de erfaringer i undervisningen.

Et eksempel: Et af sprogportræterne overraskede fransklæreren. Hun havde på forhånd fortalt mig, at hun var spændt på, om der hos alle var den rette motivation for at lave sprogportrætter. Især én elev bemærkede jeg, at hun omtalte som svær at motivere. Jeg kalder ham Y. Jeg husker, at hun fortalte, at han ikke kunne så meget og kunne være vrangvillig.

Da eleverne havde lavet sprogportræterne, fik lærerne ved en senere lejlighed lov til at kigge på dem. Det

var hans sprogportræt, der overraskede. Først og fremmest havde han skrevet, at han godt kunne lide fransk. Det kom bag på læreren. Han sagde sjældent så meget. Men sprogportrættet tydede på, at Y forholdt sig meget til sproget gennem øret. I hvert fald skrev han, som man kan se, at han godt kunne lide "at lytte til fransk og høre folk tale". Han skrev også, at "musikken er et sprog i sig selv. Man kan føle det". Hans tilgang til sproget var tilsyneladende meget intuitiv og sanseligt orienteret.

Min kollega og jeg valgte en håndfuld elever ud hver, som vi interviewede. Det blev elever, hvis sprogportræt gjorde os mere nysgerrige.

Da jeg senere interviewede Y, oplevede jeg en stolt, veltalende ung mand, som forklarede, hvordan fransk var et sprog, han drømte om at lære, fordi det meste af hans familie i Libanon talte fransk, og hans fætre var i gang med at lære fransk i skolen, og at fransk var et fag, der fyldte meget, fordi fransk var undervisningssprog på universitetet. Han var meget begejstret for at høre dem tale sproget og anstrengte sig for at forstå det, de sagde, når de talte fransk. Han kunne gøre rede for det franske sprogs status i Libanon sammenlignet med i Danmark og forkla-

Sprogportrætter kan medvirke til at anerkende flersprogede elever som en ressource i sprogundervisningen.

rede, hvordan fransk havde sat sig spor i arabisk sprog både semantisk og udtalemæssigt. Her var tale om en tydeligt motiveret elev, der vidste meget om sprog.

Hvordan kan vi bruge sprogportrætter didaktisk?

Jeg ved ikke, om sprogportrættet eller interviewet i sig selv ændrede elevens adfærd i franskundervisningen. Det melder historien ikke noget om. Men læreren opdagede nye sider af sin elev.

Jeg forestiller mig, at sprogportrættet kan være med til at ændre både elevs og lærers syn på sprog og sprogundervisning. Vores ideer til temaer i undervisningen kan komme mange steder fra. Måske kan sprogportrætter pege på temaer, som læreren ikke havde tænkt på. Måske kan både elever og lærere få øje på ressourcer, som de ikke vidste fandtes i klassen.

Måske kunne klassen skrive til fætrene i Libanon, når de kom i 9. klasse. Hvorfor ikke? Det er en sproglig udfordring, der kunne differentieres, så typen af spørgsmål blev tilpasset elevernes niveau. Fra spørgsmål som Hvad spiser I til morgenmad? til Hvorfor er fransk undervisningssprog på universitetet? Det ville give en masse aktuel og nyttig viden om en fransktalende verden, som eleverne ellers næppe får adgang til. Det ville desuden signalere anerkendelse af minoritetselever som Y.

Sociale medier og online spil fylder kolossalt meget for mange elever, og af flere sprogportrætter fremgår det, at internettet er fyldt med spændende sprog at afkode og eksperimentere med. Noget jeg fik bekræftet i interviewet med eleven, som har lavet sprogportrættet nedenfor. Hans appetit på sprog var glubende. Desuden havde han, som det fremgår, valgt fransk, fordi han gerne ville blive god til spansk! Han er sikkert ikke den eneste elev, hvis valg af fransk først og fremmest handler om interesse for andre sprog end tysk, eller hvis interesse rækker meget længere end til fransk. Er det muligt at tage højde for dette i fransk- eller tyskundervisningen? Jeg er helt klar over, at der er meget at nå i fremmed-

sprogundervisningen før afgangsprøven. Men hvad nu hvis franskfærdigheder kan styrkes gennem sammenligninger med andre sprog? Jeg forestiller mig, at små oversættelsesopgaver af udvalgte sætninger kunne være oplagte at eksperimentere med i undervisningen. Det kunne være mellem dansk, engelsk, tysk og fransk og eventuelt andre sprog, som nogle af eleverne allerede behersker, fx arabisk eller, hvis eleverne har særlige talenter og interesser, fx spansk. Måske kan det for

Sprogportrættet viser en elev med glubende appetit på fremmedsprog.

nogle være vejen til en forståelse af ordklasser eller bøjningsmønstre at opdage, at alle sprogene på tværs gør brug af samme byggeklodser blot forvaltet forskelligt.

Den lærer, der anvender sprogportrætter som en metode i sin undervisning, får foræret stof til samtaler om sprog og viden om, hvad der motiverer og begejstrer hendes elever.

I virkeligheden er det svært at skrive fyldestgørende om, hvad sprogportrætter kan. For man bliver sikkert overrasket, hvis man kaster sig ud i det! Og læreren vælger jo selv, hvilke ideer der harmonerer med Fælles Mål.

Nogle af de ovenfor nævnte forskere taler om et dilemma, som fremmedsprogundervisningen befinder sig i: På den ene side skolens fremmedsprogundervisning med dens afgrænsede, nationale sprog, afgrænsede tid og rum og på den anden side elevernes biografiske færd i andre sproglige tid og rum som to forskellige, adskilte verdener. De to verdener har måske ingen eller få berøringsflader. Det udfordrer iflg. forskere vores traditionelle fremmedsprogundervisning på mange måder.

Men de er ikke didaktikere som os. Så vi må selv turde forandre vores sprogdidaktik.

Litteratur:

- Busch, Brigitta.** 2006. Language biographies – approaches to multilingualism in education and linguistic research. In Busch, B., A. Jardine and A. Tjoutuku, Language biographies for multilingual learning. Cape Town, South Africa: PRAESA.
- Blommaert, J.** 2010. Sociolinguistics of Globalization. Cambridge University Press.
- Busch, Brigitta:** School language profiles: valorizing linguistic resources in heteroglossic situations in South Africa. 2010. In Language and Education, Vol. 24, No. 4, July, 283–294
- Kramsch, Claire.** 2006. The Multilingual Subject. In International Journal of Applied Linguistics, Vol 16, No 1.
- Rampton, Ben.** 1999. Deutsch in inner London and the animation of an instructed foreign language, Journal of sociolinguistics 3/4, 480-504
- Galling, Isabella:** "Sprachenporträts im Unterricht. Eine Unterrichtseinheit über Mehrsprachigkeit" i "Migration und schulischer Wandel: Mehrsprachigkeit" (Fürstenau & Gomolla, 2011, VS Verlag)
- Barkhuizen, Gary & Benson, Phil & Chik, Alice:** "Narrative Inquiry in Language Teaching and Learning Research", 2014, Routledge
- Lundell, Lea:** "WHAT IS THE COLOR OF ENGLISH?" Representation of English in the language portraits of Sámi children, University of Jyväskylä, Department of Languages English, September 2010
- <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25107/URN%3aBNB%3afi%3ajyu-201009212665.pdf?sequence=1>